

Л.ОТАМАНЕЦЬ

МОРОЗЕНКО



УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО

М. ОТАМАНЕЦЬ

МОРОЗЕНКО

Поєма

К Р А К І В 1 9 4 2 Л Ъ В І В

У К Р А І Н С Ь К Е В И Д А В Н И Ц Т В О

**Накл. Українського Видавництва, Краків, Райхштрассе 34.
Verlag: „Ukrainischer Verlag“, Krakau, Reichsstr. 34.
З друк „Поспішної“, Краків, Райхштрассе 34. Тел. 147-86.
Druck: Buchdr. „Pospieschna“, Krakau, Reichsstr. 34.**

ЗАСПІВ.

Ще в дитинстві я почув ту пісню,
Ще тоді, як за́грав унісон,
Переплив над нами буревісно,
Наче казка далека як сон...

Ще тоді, як у вогні на лаврах,
На святих кістках братів моїх
Встала забундючена Варшава —
Я із уст стрільця почув її.

І носив її я в серці своєму,
Наче скарбу полум'я яснє,
Снив про неї серед туч і громів —
Волі зриву вогняний сонет.

Як не раз блукав слідами тими,
Де пройшли загублені віки,
То здавалося, що чую гимни,
Чую, як рубають козаки...

То здавалось чую я: хтось кличе:
Заспівати славу бойову —
Про криваву і завзяту січу,
Переможну нашу корогву.

І тоді сідав я над Гнізною —
Слухав плюскоту її води,
Шуму лип на стежці під горою,
Їх Байдів ще син тут посадив.

Слухав давню давнину прекрасну,
Блискавиці бою пригортав,
Різьбив і леліяв пісню-казку
Про часи Богданових батав.

І вона, мов квіти, зацвітала
Десь глибоко у душі моїй —
Наче буря здавлена зростала
В кожному ранку й пісні весняній...

Може й шляхом юним розгубилась,
Може й крила знемогли мої,
Може в серці з кровю перетліла,
То простіть за це, брати, мені!

Я співав її вікам далеким,
Що пройшли уже в імлі, давно,
Я співав її старим смерекам,
Що сторожать над козацьким сном...

I.

Ген за Бабиним сколисним схилом
Закурилась туманом земля...
Заспівала. З мушкету хтось стрілив.
Ранок гомін по полях розляв,
Наче грім перед бурею в тиші,
Наче жертв пробуджених крик,
Що згадали світанок колишній,
Що згадали свій соняшний зрив.
І знов ранок і тиша зрадлива
Залягли навкруги понад став,
І туман розстелився по нивах.
Припадав на рамена хреста.
Там ще вчора змагались завзято
Дві ватаги в огні блискавиць,
Там ще вчора Ярема проклятий
Сто братів розіп'яв горілиць,
Що зректись не схотіли Богдана --
Не схотіли стоптати свій прап'ір
І померли. З їх уст полум'яних
Не жах смерти пронісся степом --
Але пісню пориву і чину
Доли-гори почули усі!
Поклик пісні до Бога полинув --
Розказав про зрадливую січ.

І захмарилось небо від жаху,
І сховалося сонце за горб,
А на битому Чорному Шляху
Двадцять тисяч підняло прапór,
Що, потоптаний зрадником-братом,
У крові, у лицарській лежав,
І кричав: сто братів розіп'ято!
Слово мести створить на ножах!
Всю ніч обрїй вигукував хмурий
Слово „месть”. Не забудьте, брати!:
Він сховався у замку, за мури,
Перед Божим розп'яттям святим.
Навхрест руки підняв — не в каятті —
Гейнал дяки і ласки співав;
Він співав, що убив свого брата,
Що до волі і сонця повстав!..
І Розп'ятий — спокійний і щирий —
Двічі вмер в цей момент на хресті —
Перед внука лихим лицемірям
Впали прадіди з жаху із стін.
Затремтіли замковії мури...
(Ще ж ніколи не чули вони
В пишній залі, у золоті й пурпурі
Стільки злоби...) і сміх сатани
Переможно пронісся з безкраю:
„Не Христові — мені цей гейнал!
Твоmu ділу лиш я помагаю.
Я твій раб, я твій цар — сатана”.
Дикий сміх покотився за північ...
Над Яремою демон схилився —
Реготався: „Пекельний мій сину,

Каїн менший від тебе, дивись!
Не грози! Твоє грізне імення
Розпливеться в ворожих устах.
А брати у яснім воскресенні
Твого роду кінець розвістять,
І на мурах отих, на руїні
Будуть пам'ять твою проклинать...”
Демон щез, заховався за стіни.
Як на зорях почало світать.
А за мурами замку в Лубяні
Дзвони гримнули в небо свій гнів
На довічну клятву бусурману,
Що запродав країну батьків
Ворогам за почеси лукаві, —
Віру предків своїх обплював,
І несплямлену, вічну їх славу
За чужі срібняки проміняв.

II.

Хто ж це вийшов із дому так рано?..
Чи послухать казок комишів
Забажав? — Хто ж це бурний, весняний
Ген, степами, ярами спішить?..
Розбиває сріблісті тумани...
Гураганом над річку біжить!..
Очерет схвилювався й зовянув,
І трава із нечева дрижить...
Хто й куди буревієм так скаче?..
Чи не буря це йде?.. Он лоза
Похилилась... Зовяло латаччя,
Осипається в лузі роса...
Шумом ранок озвався з вигонів —
Перекликались десь пугачі...
Сонце, ранок і коні вороні —
Спів шабель буряний на луці!
Пориваються спінені коні —
Їх копита вогнями дзвенять.
І під ними ось сонце червоне,
І під ними співає стерня"...
А на чолі лопочуть знамена
І розіскреним блиском шаблі...
Їм схилились під ноги зелено
Полосисті лани до колін...

Ще хвилинка — і річка жахнулась,
Сто копит перерізали вир.
Сто копит... Аж долина здригнулась,
Загула — прилягла до трави.
Аж горби пробудились навколо...
І збудились ворожі стійки —
Затрубили всі сурми на сполох,
Зайнялася вогнями блакить.
І горби і долини рокочуть
Блискавками шабель мерехтять —
І збудилось сполохане сонце,
Розпростерло вогнистий свій стяг.
Над долиною — штурми кінноти,
Ось останній огнений окіп
Вже здобула і впилась потопом
У фалянгу гузарів важких,
Що залізним півколом зближалась,
Непохитною лавою спис,
В сонце й землю сталеву вгрузала,
Аж жахнулись безкраї степи, —
І жахнулося небо блакитне —
Сотня барвна, як килим ланів,
Вдерлась вихром у лаву несхитну
І потрощила крила грізні.
Буревієм шаленим зайнявся,
Шелесливий тополями, бір —
О, як грім і як буря, вгризався
Незастрашний козацький напір!
І котилися лави, як колос,
І співали іскристі шаблі,
І кричали всі сурми навколо,

І вмирало десь серце без сліз...
І ніхто не просив там пощади, —
Клавсь на вістря шабель і списів:
Умирали так сонячно й радо
В срібно-сірій холодній росі,
Вчас, як чуєш, що завтра молебен
Серце в небо ясне піднесе,
І як знаєш, що ріднії стебла,
Злоте сонце і срібний князь-серп
Зацілюють востаннє — навіки
Твоє тихе, промінне чоло;
І китайкою вкриють повіки
За вишневим, квітчастим селом.
Не страшні в смерти грізної руки!
На валах ось — на шанцях йде бій,
Козаки умирають за луки,
За гаї, і за степ золотий,
І за поле їх, кровю полите...
Умирають, співають про чар
Уст дівочих тремтливих. Про битви
І нестримний козацький удар.
Ось на буйнім коні срібногривім
На чолі їх рядів — сам Богдан
Сонцесяйний, у вир бурі-зливи
Запорожжя веде в грізний тан.
Он його булава спалахає
У промінні, мов божа зоря.
— В далеч! в далеч! У ясне безкрає!
Лави кличе — і громом вдаря.
А за ним молодий Перебийніс
І жорстокий Лисенко-Вовгур —

Підняли на окопах стяг синій,
Серед клекоту линуть у штурм.
На леваді Ганджа-запорожець
В герці шаблю зміїсту зламав;
Кулаками й зубами ворожу
Лаву пхає в яругу, над став.
Джеджалій, і Вовчур, і Гаркуша
Чорну браму здобули в огнях,
Їк вже й пекло з окопу не зрушить!..
Ляше лютий, гей, спробуй! Пізнай!
Подивись! Он летять узберіжжям
Морозенко й Бурлай — козаки
Сизокрилі і шляхту всю ріжуть!
Засипають тілами ставки.
Бо ж доволі вже крові напились,
Наситились медами степів,
Гаманці червінцями набили —
Час прийшов для козацьких синів!
Час прийшов! Он дивись: мов отара
Ген розбрились пани по землі,
А над ними — над ними, як кара,
Запорозькі звитяжні шаблі.
Бурлаєві над ними орлята,
Наче вихор, дуднить кіннота,
Ой, година, та, ляше, проклята!
Бурлаєва штурмує чота!!.

III.

Гей, Бурлаю! Завзятий козаче!..
Зупинися! Нерівний цей герць...
Злющим вороном ворог вже криче —
Подивися: навколо лиш смерть:
Закурились мушкети і поле,
В твоє серце намірений лук!
Самопали ворожі навколо,
Кровю брата завітчаний луг.
Зажурились — не цілує — ридає...
Твоя соґня уся полягла,
В тебе горстка осталась, а Каїн
Сім полків проти тебе послав.
Завернись! — Тужить луг і долина —
Сонце скрилось за мурами хмар,
Чорним вихром і бурею лине
Дика лава ворожа. Мов тьма
Ціле поле і сонце закрила.
Вже замкнутий надрічний провал,
Два заґони ворожих там скрила
Золотиста від сонця трава.
Чи не чуєш, як нишком шепоче,
Дише зрадою все звідусіль?..
Впав Небаба й полковник Половчин.
Грім мушкетів навик загасив

Серць жаху їх, хоробрих і диких,
Де палали завзяття й любов,
Що водили в походи далекі —
І ясну, золоту коругов
В мусулманських краях розвивали.
(Там колись сяв Олеговий щит...)
І вся Порта від жаху дрижала, —
Ще й сьогодні, на згадку дрижить.
Багром сяли розбурхані хвилі
Під змійкими човнами — і синь
Неба й моря цвіла на вітрилах,
І їх прапор все пнявсь в далечинь...
Сто вітрів груди їх напинало,
Рвався в небо їх чин буряний,
І навколо них море співало,
Снила зоряна ніч далини...
Перекоп, Аккерман і Скутарі
Разом чули зухвалий їх крик,
І дивились, як люльку в пожарі,
Запаливши, звитяжець курив.
Потім: Варна, і Кафа, і Озів,
Трапезунт і далекий Синоп
Чули пісню буйних альбатросів,
Чули крики й удари їх стоп!
І дрижав падишах в Істамбулі —
Ви у нього у гостях були! —
Сім галер, сім найкращих втонуло —
Їх гармати умить рознесли.
Над Босфором — при синьому морі
Мусулманський півмісяць упав,
Року тисячашістсот і сорок,

Серед бурі й скутарських заграв.
О, дивись! Брат твій щирий і добрий
В золотистих полях Молдавана
(Ти Байди там корону шукав)
Ген, під замком зрадливого хана
І під мурами веж Кодака.
Його дружня рука-блискавиця
Зупиняла удари шабель, —
Хмари стріл відвертали від висок,
Берегла все від смерти тебе.
Впав! Впав знов! Ще один на розточі,
Кров з чола, кров із серця тече...
Хтось заплаче коханням дівочим,
Хтось до сонця припаде лицем —
І здійметься із степу до неба
Пісня з крови — й в поему зросте:
Діамантами сонця на стеблах,
Воскресенням вона зацвіте...
Стій! стій! Ні! — Дзвонять списи, копита,
Він не чує, не чує!.. Горить!
Серце кровю вже повне, налите...
Він не чує — гримить і дзвенить
Шабля грізна його і нещадна,
Скрізь покоси ворожі кладе.
Де лиш блисне у заграві владно,
Там кінчається сном синій день.
Кінь ірже, кінь його — чорний ворон,
Він не чує, не бачить — руба.
В нього шабля і спис лиш говорять,
І валяться гусари з кульбак.
Кінь іржить — він не чує, не бачить;

Кровю кропить він пил з-під копит,
Святить кровю імення козаче, —
Він родився в крові — і згасить
Пяне полумя серця свого
На поляні квітучій, в огні,
Біля дуба крилатого того,
Серед друзів, в борні весняній! —
Свист шабель — і вже сповнена крові
Річка вщерть. Захлинеться Гнізно
Від козацької крові й Дніпровим
Понесе буряном і ланом
Вість тривожну і злу: Вже немає
Бурлая!.. Він упав і лежить
На луці! Дві тополі схиляють
Свої чола стрункі... Он іржить
І блукає кінь бором — друг вірний,
Щирий, добрий товариш усе...
О, хто ж, хто ж його дружньо зустріне?
О, кого ж він на січ понесе?
Кінь іржить. І сам бір зажурився —
Зашумів і приліг до ріки,
А над лугом в молитві схилився
Синій вітер, щоб звідать: за ким
Тужить луг — тужать квіти латаччя
І чого стрепенулись ліси...
Чом так хвилі Гнізни тужно плачуть:
„Ой, неси нас, неси! Ой неси!..
Занеси нас до синього моря,
Де Дніпро, дужий батько гримить...
Ой, неси нас! Ой чуєш?! Ой скоро!..”
І хвилюють, ридають слізми

Тихі хвилі, латаччя і квіти:
„Ой, неси! Ой, неси!” — зашумів
У лісах, і зірвався враз вітер,
І поніс гук копит, брязк мечів,
Злую вість до намету Богдана:
„Впав Бурлай!.. На покосах він спить!
І побіг, пошумів до лиману,
Полетів у безкраї степи —
Щоб усім розказать, сповістити,
Що впав син, щирий друг — їхній брат, —
Впав, щоб волю і степ захистити
І навчить, як за волю вмирать.

IV.

Ой, не встигнеш уже, Морозенку,
В поміч брату своєму Бурлаю —
Бо схилив, ой, схилив він низенько
Під шаблями голівку свою...
Сто шабель проспівало над нею,
Сто голов поклонилося їй —
Потасінські, Осінські, Фірлеї
І свої-несвої Кисілі.
Ось, мов птахи навколо безкрилі,
Із розірваним серцем лежать
Тихі друзі. Їх очі застигли,
Та вони ще на чатах — не сплять,
Все ще моляться дужій правиці
І шаблюці його вогняній —
Срібній моляться ще блискавиці
Корогві бойовій, золотій.
Що, освячена кровю святою,
На мураві зеленій лежить —
Під борця січового рукою
Грають мідяні сурми тривогу
В Пригороді, Лубяні гримлять,
Крізь поля, крізь розстайні дороги...
На татарський потоптаний шлях.
Гей, на схід і на захід, у далеч

Чорним бором ті луни гримлять,
Закликають гвінтить самопали,
Малиновії стяги піднять!
Грають сурми. Побрязкує збруя.
По долині гук срібних копит...
Гей, Фірлею, Яремо, не чуєш?!
Морозенко, як сокіл, летить!..
Ось закрив він вже небо списками,
(Небо впало за лісом в траву)
І вже покотом лави — снопами...
Як орли, коні просторінь рвуть —
І толочать сріблисті фаланги
Гусарії окрилених лав...
І, як помсти розгніваний янгол,
Морозенко в стременах повстав.
Ось його це прапори у штурмі
Розпростерлись під муром в огнях.
Гнівне небо роздерте, пурпурне —
І в чеканні припишкля Гнізна.
Зустрічаються ковані леза,
В травах соняшні гаснуть струмки,
Тане день, та ось — гляньте! — на вожах,
Застромили свій стяг козаки!
Вже на шанцях йде бій — на Веселій
Впала в бою наємна чота.
На сріблестій поклались постелі,
Як столочені, стиглі жита.
В гніві піниться нелюд Ярема
І жене гайдуків у вогонь —
Шле він ровти угорців скажених,
Гусарії ще вісім колон.

Рвуться боєм розпалені коні,
Димна курява полем іде
І — метаючи іскри червоні —
Лава з лавою, збившись, паде...
В водах тоне... і мре в очеретах...
І на братніх шаблях і списках...
У вогнях запорозьких мушкетів
Гине в ударі стоптаний лях.

*

Вже сховалося сонце за жито,
Сивий плащ розгорнула сон-ніч,
Тільки місяць пощербленим щитом
Угорі задивився на січ, —
Тільки злата зірниця-дівича
Над верхами плакучих беріз,
І гармат над ставом блискавиця,
І вечірній озорений ліс
Тріпотить галузками в чеканні...
А шаблі все співають, гримлять,
А списи, як вужі у змаганні,
Понад бором зеленим шумлять.
Та, ось, стихло усе над потоком.
Місяць скрився, зірниця також,
Плинуть хмари і ліс стоїть вовком
На розстаю сімох роздорож...
Та чого ж це замовкли мушкети?
І чому ж не співають шаблі?
Чи скінчився вже герць цей упертий?
Чи брат?.. Ворог? — Подоланий ліг?..

Тихо-тихо... Замовкло усюди...
Десь далеко — в Лубяні — сурма..
В Чорнім лісі козацтво десь блудить,
В Пригородді на шанцях дріма.
Тихо. Сонно кругом... Слів не чути
Ген, із табору диких татар —
З замкової на шанцях редути
Мерехтить вартового ліхтар.
Тихо всюди... Нараз задрижало
І піднявся чийсь радісний крик:
— „Морозенко упав? — Єзу, хвала!”
З лави стяг Морозенковий зник!
„Хвала! хвала!” — клекоче в долині.
Ген на шанцях, реве з гаківниць.
Морозенко на прапорі синім
Простягнувся, лежить горілиць.
Кров з правиці стікає гаряча
І мережить доріжку ясну.
Гайвороння над ним уже криче:
Заглядає вже в очі йому.
І Ярема вже з радощів плеще.
Гайдуків і катів він зове:
„Гей, кати, як козак не умер ще,
Хай у ваших руках оживе!”
Закривавлену витягне душу,
Мов опир, виссе кров молоду...
І вогонь цей новий він задушить —
Той, що сяєвом днів — гордих дум
Розкрився над степом, що спокій
І що сон відбирає йому...

Гей, не тішся, не тішся, Яремо! —
Ще Морозове серце горить,
І тріпочуть на вістрях знамена...
Чуєш, враже? — Не тішся! Ще мить...
Ось він знову піднявся з мурави,
Вороному припав до стремен...
І летить, як пожежа, кривавий,
Гнів його по розлогах. Ще мент —
І брентить його шабля в шоломи,
Захлинається пінним вином, —
Блискавицею, вихром і громом —
Все нещадно розносить кругом!
І прапори ворожі схиляють
Сині вістря в покорі до ніг...
Ниць схилився із криком одчаю
Понятовський бундючний, і ліг
Під копитом коня вороного —
І двадцять угорців лягло
Під шаблями. Встелили дорогу,
Зупинили потоку русло.
І все поле співа: „Морозенку”..
Відбивається гук навкруги
І залізний зривається дзенькіт:
— „Гей, дрижіть, гей, дрижіть вороги!..
Бо написано вже: Перемога
Ця не вам! Де віків наша кров
Потекла — не кувать вам остроги!
Не літати степами, немов
Стадо хижих орлів срібнокрилих!
Мов розгукані сині вітри!..
Це лиш нам! Це лиш нам! Ми могили

Розбудили зо сну на цей зрив...
Крик і курява, гук під горою...
Знов козацький прапór на вежі
Лопотить! Плине кров знов рікою,
Ворог стоптаний в сні вже лежить...
Але що ж це? Немов серце плаче...
Мов у скринці урвалась струна,
Мов роздерлось життя десь козаче...
Гей, чого ж ця страшна тишина?!
Вже не дзвонять шаблі ні копита,
Блискавки вже не ріжуть блакить,
Бою грім вже затих і, запитий,
В небі місяць завис і дрижить
На струнких і сріблстих тополях...
Заховався за хмари... Сім зір
Покотилось ясных на роздолля,
У бездонний і чорний простір.
Що ж це? Що? Тихо-тихо... Лиш вітер
Часом шепне — і знов тишина.
Очі сон позаплющував квітам...
Лиш не спить ще тополя одна —
Пошумить і знов слухає — тихо...
І шумить, і шумить і шумить...
І питає роздолів: де вихор,
Чом долина так спить, не гримить...
Де ж це дівся, де зник Морозенко
Й козаки?.. — Його друзі всь сплять —
Морозенко кайданами бренька —
Зацвіла його кровю земля...

V.

Синій клопоть блакиті на шпугах
Морозенка світанком вітав.
Не було там ні брата, ні друга,
Щоб до ран, до кривавих припав.
Семикуті кайдани-залізя
Цілували скаженим вогнем —
Вбилась в серце Богданова візія
Полум'яним небесним мечем...
Юність сном нахилилась до нього:
Знову бачить, як Серет бурлить,
І, малий, він, човна золотого
На ріку виряджає й біжить
За водою. — Біжать з ним дерева,
Білі хмари, і башти, і ліс,
І тіка рідне місто вишневе —
Теребовля тікає в безвість...
Наче казку нашіптує няня
Про сліпого князя Василька,
Про прапори, бої і кургани —
Про стяги на грізних байдаках...
Він щодня вибігає на вежі,
Дивлячись, чи човни не пливуть,
Чи де княжі не близьаться стежі,
Чи вітри де прапорів не рвуть.

І клякає на всіх роздорожжях,
При похилих дубових хрестах,
І благає, щоб внуки Дажбожі
Засурмили на княжих валах.
І здається, що бачить, як встали:
Князь-владар з Запоріжжя іде,
І дзвенять вже шаблі й самопали —
І він раті залізні веде —
І під хмарами білими вється,
Ясним соколом в небо летить,
Із стратигами божими бється —
З сонця світлий зриває він щит.
І біжать, і летять дні за днями —
Радість юна, мов пташка в гаї,
Розцвітає на луках піснями
І співа, як в саді солові...
І вже кінь буряний, білогривий
Носить сонце, і зорі, і дні...
В серці далі, і бурі, і зливи —
В серці дика снага і вогні.
Мов Еней по морях, по бурливих,
Він розшукував ясні світи,
Щоб казати загонам сміливим
Рубікон хуртовин перейти.
Вже не манять його ні лотоки,
Ні луки, ані пошум беріз —
Десь глибоко усе це замовкло —
В серце вріс гураган і крутіж.
Лиш шляхи, і дими, і пожари...
Святослав — грізних ратей водир, —
Часом блмснуть стяги над Скутарі,

Шум Дніпра, Чорне море і вир...
Гей, невже ж це вони — його брата,
Ті самі, що, як буря, неслись
По шляхах? Ті, що грізнії рати
В синім Інді купали колись?
Чи ж не казка, не сон це дитячий?
Тиха мрія безжурної гри?..
Упилося у серце тремтяче
Вістря днів, зажевріль і порив.
Враз урвалася пісня тремтлива...
І нічого немає уже —
Ржаві ґрати жагтять в переливах,
І десь далеч блакитна, без меж...
Більш ніщо. Лиш часом в голубіні
Гайвороння чи хмарка махне.
І вже знову лиш синява лине —
Крапка, далеч... А ось вже вогнем
Запалала вона і на ґратах...
І горить вся нора навісна —
Ландюги на руках, мов багаття,
І душа у гегенні кона.
Морозенко схилився на плити —
Пе він світло, голубить його...
Горне в серце він повно блакиті,
А вона золотіє кругом...
Та лиш мент... Знову темінь навколо,
Знову крапка одна угорі
Мерехтить. Самота лютим бодем,
Кровю молиться срібній зорі...
І він чує, знов чує він гомін,
Рокотання рушниць і гармат.

І каміння й земля тяжко стогнуть —
Чує, чує, як стріли гримлять,
Як іржуть вороні в позолоті
Тихих зворів беріз, як вода
У Гнізні розступилась, і чоти
Продзвеніли... А там — сам Богдан
У вогні над ставом... Булавою
Проводжає з Лубяни полки,
Над Потоком Кривим, за горою
Йдуть, співають його козаки.
І чамбул Тугая-побратима
Сіє стріли і косить шувар —
І Нечай там безстрашний між ними
Запалив до зорі весь Базар.
І хтось близько, ось тут його кличе,
І хтось крила орлині припав
До плечей йому — кличе на січу...
Кличе, ген до окрилених лав...
...Вже блакить угорі догоряє —
І жовтіє, чорніє і мре...
Знову ніч, ніч глуха огортає
Трептіливе верхівя дерев.
Ось вже зірка на ґрати вчепилась...
А ось друга розбилась чолом —
Прокотивсь Оріон. Хмарку білу
Місяць срібним проплинув човном.
А он Віз зупинився і осі
Поламав на Чумацькім шляху.
Косарі всі три босі, бо косять
Роси сині й зірки по шагу.
Як колись у дитинстві, молитву

Він почав до сузір далини.
А молитва була та про битви
І про прапор його звитяжний.
Гасли очі його в павутині
Давних мрій — срібнотканних заслон —
Місяць зник, заховався у тіні...
В льох спустилася темрява й сон.

VI.

Снилась казка тривожна, далека.
Снилась мати і замок ясний...
Як колись, при дорозі смерека
Мріла сон весняний, молодий.
Колихалась верба кучерява,
Колом місяць котився в степу,
Сріблом ранки снували на травах...
І, малий, він зарився в лопух;
Сон про янгола снів вогняного,
Що з червоним мечем ізійде
Із блакитних верхів на дорогу
Замкову і його поведе
По розбурханім морі — на хмару
Занесе, що, мов човник, пливе
У безмежній, ген, синяві... Марить,
Марить: ніч ось зайде біля верб —
Як колись, як давно — у безтямі...
І з журбою і шагом блукав
Він по княжних слідах вулицями
І до зір він тремтливих зітхав:
Щоб знов тиха, прекрасна Марія
Ще раз вийшла до свого вікна —
В його серці їй сонце зоріє,
Радість, полумя мрій і весна.

...Вийшла й зорями ясними сяла...
Як колись — той самий її сміх.
До грудей поцілунком припала
І на шиї обвилась в німій,
Тихій тузі... І медом і квітом
В неї пахли жагучі уста.
Закосиченим полум'ям літа
Він її молоду, огортав...
— „Довга, довга розлука між нами —
Шепотіла, збудившись вона —
...Довго-довго — здається, віками
В нас тривала зелена весна...
Тямиш? Тямиш ти чар карнавалу?
Як співали кохання смички,
Як ми в танці п'яливім кружляли,
А ти дикий, як буря, такий —
Там, у колі, украв поцілунок,
Вкрав ти серце моє молоде.
І тоді був — мов щастя і трунок —
Кожний мій сонценизаний день.
Кожен ранок я сонцем будила,
Кожний вечір молилась зорі —
Всім стежкам причіпляла я крила,
Щоб лиш місяць заходив скоріш,
Щоб ти лиш не спізнявся, мій милий!

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Чує він, як тремтять їй долоні,
І як серце тріпочеться їй,
Як таємний вогонь бє із лона
І жага — в поцілунках її...

Та все зникло в імлі: і Марія,
І сади, і поля золоті...
В далині вже... лиш тужно так мріє
Степова синя путь і простір.
В чужині він... Лягуни ось сині
Венеційські і Адрія й По.
Білі хмари спинились промінні,
Все такі ж, як і там — над степом,
Як над ясным Поділлям весною...
Шепотять щось дуби. Череда.
І пастух на сопілці ігрою
Прославляє життя божий дар.
І цвітуть мандаринки на збочах —
Помаранча, пянкий виноград
Пнеться густо угору, до сонця,
До підхмарних стрімких колонад.
І шляхами мандрують фурґони.
Це не римські сини з давнини,
Це не вої — марні епіґони —:
Крамарі, шахраї й різуні!..
Заболочені золотом гарби,
На руках не засохла ще кров
Бедуїна, і турка, й араба...
Полумяна горить коругов...
Він тікає й ховається з шляху —
Ген, у синяву гір — де Мон-Блян,
Де душа крилить звільненим птахом,
Де озера вгортає туман...
Ось гойдається тиха гондоля —
Лазуровими водами мчить,
І хтось близький такий, в ореолі,

При кермі на помості сидить.
Це вона, це вона... Це Марія,
А там він... Він — Потоцький-магнат
На колінах... Вона як лелія
Серед синявих хвиль. Це вона...
І він кличе, і ломить долоні...
Та, як мрія злипа, відплива
Срібний човен. У заграві тоне —
В світлі сонця вітрила хова!

VII.

І вже сон переснився. Минуле
Все стоїть ще, схилившись над ним.
Крила дальні, мов сїть розгорнуло —
І обмотує сяйвом ясным.
Знов вона, знов — незрима — проходить
І він палко: Маріє! — кричить.
І щось дике із серця безодні,
Бунтівниче встає... Щоб за мить
Благословити тихі блакиті,
Щоб за мить клекотіти вогнем —
Цілувати доріжку, запиту
Весняних днів вином-червінцем.
Щоб маленьким знов стати — дитинним,
І щоб мати за руку вела,
Або в поросі гратись під тином,
Там де сонце затоплює шлях.
...Вже на ґратах стяг заграви ранок
Розпростер. Перепел у вівсі
Пробудився, й чайки до лиману
По вістки понеслись... І усі
Стрепенулися соннії трави: —
І тополі і клени в гаї —
І усе-все живе сонце славить,
Широчінь і вишінь **на** землі...

Він не чує... Він знову полинув
На човнах диких мрій з давнини...
Мерехтить Амстердам. Хуртовинно
В борти біють навісні буруни...
Вже Антверпен горить, попеліє —
І брабантські поля навкруги
Кровю дишуть — рида в буревію
Чиясь мати... Звитяжний спів-гимн
Мушкетерів несеться, іскристий,
І толочить зелені жита,
Ріже хвилі озер променистих;
Ранки й далі штрасбурські віта.
Він що-день на чолі ескадронів
Нідерляндських, насталоє дні, —
А в душі все сріблесті загони,
Де зросли разом правда і гнів.
Де Павлюк, Наливай, Острияниця
І жили і вмирали в піснях
Бойових. Де дитині все сниться
Сонце, степ золотий і борня.
Сам Господь там зійшов із вершини
І надихав жеврінням ринь скиб,
І втілив невмирущість в руїни, —
Щоб рости все й рости у блакить.
Божі янголи там прилітали,
В білосніжних, із зір, сорочках,
І квітки, і пісні засівали,
Де діткнулась Господня рука...
Все лиш там... Все лиш там мріє, блудить
Його серце палке. Чує крик
Він Підкови, у ляха на суді,

Наливайка жере мідний бик...
І гусей чує провесній клекіт,
І, поорані плугом чужим,
Степовії безмежжя далекі
Кличуть, кличуть вернутись, святим
Поклонитись дорогам, кудою
В давнині горді предки пройшли —
І засіяли степ бороною
Своїх костей і крові колись...

*

Уже гук прилетів з коридорів,
І дзвенять сторожівські ключі —
Він не чує, не чує... З-за борів
Десь Богдан і грізні вусачі,
Щирі, добрі і рідні, як мати...
(В дані серце своє він їм дав...)
Десь в корсунських полях грім гармати,
І шумить хвиль Дніпрових вода...
Корогви січовії лопочуть! —
Височан — молодець вогняний —
В полонинах шумних пісні точить
Запоріжської бурі й весни.
Все це кличе його, все це чаром
Вабить, дише — й, мов сон, огорта,
Все це серце бурунним пожаром
Наповняє, щоб знову повстать —
Знову бути на чолі ескадронів,
Знову пить нерозгадану синь
І вітрам степовим навздогони

Розказати, що він — їхній син!
Ось, він руки простяг до блакиті,
А вітри там шумлять і біжать —
Сонцем, далечню й ранком упиті —
На пахучу біжать сіножать...
Там десь сарни стрункі в водопою
Поцілунками роси зіпють
І на шиях, у бір із собою
Сонце срібне в полон понесуть.
Сяє чоло його у тремтінні...
Ще раз руки знялись в небеса —
І розсунулись темні стіни,
Й зазоріла вся сяйвом душа...

VIII.

— „Що ж замріявся так, Станислав
Мрозовіцький? — промовив Фірлей.
Регментар королівський — друг давній —
Чи ще сон сниться? Сон білих фей?
„Манить воля орла молодого?
Звук шабель закликає у даль?..”
Морозенко підвівся — і строго
Задзвеніла у келії сталь.
Строго-строго... Могильна неначе
Тиша чорна лягла і гроза
У вязничій норі. І козача
Запалала душа, як пожар...
— „Сон? Так сон я ще сню, регментарю...
Лиш не білий — червоний... Такий,
Як на полі Пиляви!.. Сон марю —
Жовтих Вод — жаху сон, буревій! —
Він колись: і тобі ще присниться.
Вашим дітям і внукам сліпим.
І не будеш тоді веселиться —
З козака вже не будеш ти кпить.
„В мене вольна душа, хоч кайдани
Я ношу... Не вбете ви вогню,
Поки жить, поки бить перестане
В грудях серце моє!.. Доти сню!

Буду вічно тут снити будучим...
А ви скоро спішіться, судить!
Скоро-скоро! — бо день бурі-тучі
Близько вже... буде пізно тоді...”
Встав Фірлей. Пристунив до прилава:
— „Я не меч, тільки волю несучу —
Прошептав — не грози, Станиславе,
А послухай! В нас мало часу...
Бо, як сонце устане удруге
Над решітками того вікна,
Як пролинуть промінні ці смуги
Сяйвом лез на стіні. — Тут німа
Буде тиша вже — й більше нічого —
Ти на буйнім коні, воронім —
Або ж неба вже більше ясного
Не побачиш. Мовчи, дай мені
Сповістити чиюсь тугу й волю...
Слухай, слухай! Лиш слово одно
Я скажу і вже більш не промовлю!
Тільки тут підпиши це письмо:
Що ти лиш заблудив, бо діявол
Обмотав павутинням твій ум
І завів на дорогу неслави...
Цим зітреш з серця матері сум...”
Тихо стало в кімнаті вязничій.
Стало чути, як ліс десь шумів,
Як у синяві вирій курличив,
Як зникав його спів в далині.
— „Як назвать це, Фірлею?” — зворушив
Морозенко тишу і прошив
Його погляд Фірлеєву душу,

Мов ножем вогняним перебив.
— „Я твій друг був, Морозе, — і буду.
Ним я став від тоді, як під Льєж
Заслонили мене твої груди —
Але ні! Ще скоріш, ще скоріш!..
Там у Падуї ще, де нам Лівій
Розкривав давнини спілий сад...”
— „Не про це, реґментарю мрійливий!
Тут не місце для мрій і принад —
Ти забувся; згадав тихі далі —
Шум вітрил... Але час утіка..
Чи писать, що топчу ідеали!?
Так ти хочеш, Фірлею? Чи як? - -
Що мовчиш?.. Бач не знаєш Мороза...
Щоб таке написати, дзвонить
Не потрібно в кайданах... Ще й сльози
На ті строфи накажеш полить?!..
Я не з тих, щоб вертатись з дороги,
Щоб собі на святе все плював,
Бог один є усе моїм Богом.
Що змінив Мрозовіцький? — Зломав
Цілування хреста королеві
І отчизні твоїй? І ще що?..
Ні, не треба вже більше... Та певно, —
Щоб топір заслужить — вже ніщо
Доповняти гріхів, друже-пане,
Мій Фірлею!.. Але це не те.
Я не зрадив нікого. Я давній
Гріх мій — знаєш ти, предківський — стер.
Я ж зробив так, як кожний повинен:
Як би нарід збудивсь твій із сну

Й розпростер вольні крила в вершини
І покликав тебе, щоб ясну
Коругов піднести з соромоти —
Чи лишився б ти в хаті чужій? —
В тій, де звуть тебе хамом-холопом,
Де ганьблять твою віру? — Скажи!
Ти пішов би, я знаю, — бо сяють
В тебе очі вогнем, тим святим..
І мої так сіяли — безкраїм
Сяйвом днів, як в степу золотім.
В тихий ранок зустрів волі подув.
Як молилось усе навкруги —
Очі й серце мого народу
Буревісний леліяли гимн.
Це йому, що зривався з Піль Диких
В сяйві гроз, буревісних надій,
Це йому, що ішов сонцеликий —
Янгол, візія-князь. І тоді
Я пішов. — Чи ж це зрада, Фірлею?
Чи ж за це, що знайшов я князя,
Про якого я снів у Нікеї
І якого шукав у сноз'яв
На розстаях доріг флорентійських.
Він прийшов... І покликав мене —
Йти казав на чолі його війська.
Я пішов. Бо Господнім вогнем
В нього слово надихане було,
Бо архангела меч він підняв,
І усе, що в неволі заснуло,
Пробудилось, так само, як я...
Ось дивися і слухай: Лопочуть

Хижі прапори в синяві днів.
Із сльозами вітають їх очі
Матерів, і дівчат, і дідів.
Їх сини, їх мужі й наречені
Полягли на шляху бойовім.
Чи ж плести будуть їх веретена
Тихі думи? Невже ж так? О, ні!
Вечорі зимові, хуртовинні
Проспівають, як брат умирав
На зеленій, квітчастій долині —
Як на баштах наш прапор палав,
Як шабель блискавиці орали
Й засівали зерном віщим степ.
Чуєш, чуєш, Фірлею, як далеч
На могилах багряна росте!..
Зацвітає весною новою —
Знову, знову. Це він!..” — І затих
Морозенко й задумавсь. Прибоєм
Мрії споминів встали старих,
І здавалось йому, що він знову
У степу веснянім — як колись —
У наметі Богдана червонім,
У екстазі й пошані схиливсь...
Володаря слова благовісні
Запалились в душі молодій,
Як вогонь, буревісною піснею —
Він біжить і летить вже на бій.
А Богдан, Богом даний країні
Володар, вороного коня
Подає. І вже прапори сині
Мчаться зустріч райдужним огням.

Ось і він — Морозенко, мов буря,
Крізь бори провожає полки
По шляхах, серед заграв і куряв,
Серед збуджених соняшних скиб.
Зорі сяють. Іржуть воронії...
І день-в-день блискавиці простір
Крають дальній. І ніч багровіє
Від розбиваних стрілами зір.
І йому плугарі, мов Богдану,
Отворили серця наустіж,
І співають побідну осанну!
З корогвами в вінках, босоніж,
Дітвора йде. І квітами сіє
Шлях йому. До стремених золотих
Припинає... І кличе: Месіє!
І сліди заціловує їх.
А ось Серет старий. Мріє замок.
Чар дитинства у серце злина.
Та сама, що колись, мохом брама
Поросла. Яка ж рідна вона!
Вийшла мати на мур — мати добра,
Простягнувши долоні — блага,
Щоб вернувсь... І зникає за обрій
Синьокрилий — зникає за гай
Срібногривий. Там сонце сховалось,
Там знов заграви вістр піднялись
І Дністер і Свіча заспівали
Пісню горду про шаблю і спис.

IX.

Морозенку збудись! Час тікає,
Час жене, мов потік весняний.
Щохвилини кінець наближає...
І, мов вихор, зника, степовий.
Чуєш, чуєш? Збудись! Подивися:
Сонце гасне в гаї за ставом.
Бачиш: плине по ґратах знов місяць
І смерк ночі ляга за вікном.
За хвилинку Ярема тут буде
Щоб судити тебе — твою честь,
Щоб роздерти гаком твої груди,
Вдоволити розярену месть.
Він вже йде... Ось гудуть коридори
І дзвенять вартового ключі —
Йде нестерпний, зухвалий твій ворог.
Встань! Збудися, Морозе, хутчій!..
Але хто ж це звійшов у завою
Серпанка, мов черниця якась?
Тінь її оповита журбою —
Тінь її, мов тополя, струнка.
Морозенку, поглянь! — Це Марія,
Це вона! це вона! З давніх днів
Твоя казка — злеліяна мрія
В молодечій минулій весні...

Ось лице відслонила прекрасне...
Це ж вона! це ж вона! та сама...
Перед нею — то й сонце погасне,
Зорі ясні і тиша німа.
Це не з'ява, не сон тобі сниться.
Ніжні руки її, як атлас
Гладять пальці твої. Відозвися!
Чуєш — шепче: Любов віднайшла".
І тремтить ось вона у тривозі,
Як колись в тихий вечір ясний —
У очах її смуток і сльози,
Шепче казку тобі з давниши..
— „Я прийшла, щоб навік твоя бути,
Станиславе! З тобою все йти
До зелених гаїв і в безпуття...
Бо з тобою мій день золотий...
...Зараз ось розкують твої ноги,
Розірвуть ланцюги на руках, —
Будуть щастям цвісти нам дороги
Життьові... Підпиши лиш листка"...
Морозенко здригнувся. Долоні
Простягнув до Марії бліді...
І застиг, і шептав молитовно:
„Не кажи! — Це туман безнадій.
Не кажи! Я вже знаю... Ярема
Тут тебе підослав, щоб зламати
Мою душу. Іди геть від мене,
Нам давно вже дороги нема:
Заросла вже вона лиховієм,
Кровю тисяч убитих братів.
Відійди, хай залишишся з мрії

Весняній, як нескінчений спів...
Не благай, не потопчу присяги
Я країні своїй і степам
За кохання твоє та прибаги.
Смерть прийму, але чести — не дам!
Хоч люблю я тебе ще безмежно...
Але більше ще, більше люблю
Я степи, шум гаїв прибережних
Над Дніпром і життя я даю
За любов ту святу і велику.
Випю чашу криваву до дна
І відійду звідсіль я навіки
В далечинь, де лиш вічність одна...
Вже ідеш? Йди, йди скоро, Маріє
І Яремі катюзі скажи:
Що готов я! Ніхто не засіє
В моїм серці отрути й грози,
Бо гартоване бурями заgrav
У боях переможних воно
І напоєне вихрами чару —
Полум'яним, кривавим вином!"

Відійшла вже Марія. Знов тиша
Залягла у тюрмі. Облягли
Знову сни Морозенка колишні
З мряковинних і світлих далин.
Він не бачить, не чує, як світять
Гайдуки свічі дві воскові,
Як лихий єзуїт ставить в квітах
Божий Хрест рубіновий. Снить він,
Як устануть до бою ватаги

Запорозьких хоробрих синів.
І стяги в переможному змагу
Залопочуть про волю і гнів...
Ось суддя-черевань вже читає
Пергамент і провини счисля
Проти Річ-Посполитої, таїн
Маєстату й її короля:
„Як розлив грізну тучу Хмельницький
І ввесь степ бунтом бурі підняв,
Як вмирав цілий рід наш шляхетський
Тисячами в змаганні щодня.
Мрозовіцький отчизну покинув,
Всі гонори, всі ласки стоптав
І пішов у ворожі дружини —
Проти брата і батька повстав.
За законом належиться кара
Так, як всім козакам, бунтарям,
На палях, на шаблях і в пожарі
Кожний люто за зраду вмира!
О, жорстока та кара отчизни!
Але більша ще ласка її...
Мрозовіцький! Скорись! — Правду визнай,
Всі провини даруєм твої...
Сяйво ласк маєстату осяє
Твою душу й гонори усі,
Наче дощ, знову серце скупають,
Так, як трави у ранній росі.
Чом, мовчиш, Мрозовіцький? Не віриш?
Ось імям короля я речу:
Булава жде тебе. Слово щире
Я сьогодні за це ось плачу...

Поведеш до звитяг наші лави
Проти Хмеля й бунтарських патаг.
І тоді... о, тоді честь і слава
Заквітчає тебе золота!..
А як ні — то лиш смерть-соромота
Остає. Вибирай же одно
Морозенку: життя чи голготу,
Скоро, скоро! Бо день за вікном...”
„Вибирай! Вибирай!” — закричали
Єзуїт, Конєцпольський і кат. —
Заки сонце за замком устало
Можеш волю ясну обіймать!”
Морозенко підвівся: „Панове —
Закричав — Порубайте мене!
Я вже вибрав... Упийтеся кровю,
Моє слово незмінне одне —
Я готов! — Я лиш смерть вибрав грізну
За всі блага ганебні, марні.
Смерть до серця, як ласку притисну,
Більш ніщо не надійтеся, ні!
Ось топчу я всі ваші пенати.
Всіх шляхетських зрадливих богів —
Маєстат короля й день проклятий,
Що мене з вами в юності звів.
Гей карайте! Лиш кров зітре сором
З рук моїх, що діткнулися вас,
Що боролись за ваші простори,
Що боялись відплати й образ.
Що схилилися вашій короні
Плазунами похилих голов.
Нині впала з очей оболона —

Знаю лиш: Смерть за смерть, кров за кров!
„Ти готов?!” — засичав, наче демон,
Вишневецький. Ударив ножем
По столі — Зараз-зараз ідемо.
Вирвем гордість твою ми вогнем!
Гайдуки! Гей, ведіть на торттури,
Гей, на муки його заведіть!
Розірвіть непокірну пурпуру
На гаках стрімголов розіпніть!”
Потягли Морозенка з собою
Гайдуки... Та лиш тиша німа
Приклякла. Не луна крик грозою
Крик Мороза. Яremo — дарма!
Не зламаєш його! Не покориш!
Бо упертого племени син.
Це не раб — це орел бистрозорий,
Далини і незмірних вершин!

Х.

Повели Морозенка катюги --
На високу могилу ведуть.
Синє небо. Вітри мчаться з лугу ---
І ясніє у далеч десь путь,
А далеко-далеко десь лунять —
Ще на шляху шаблі і списи...
І розноситься пісня про Гуню,
Море, Січ, Жовті Води і синь,
Буряну, мерехтливу, безкраю...
Про Дніпро, про пороги грімкі,
Дорошенка, степи... І втихає
За горбом десь, за бором тремким.
І Гнізна пробудилась — шепоче
Ранніх мрій зоряний отченаш.
Гай прощається з ніччю, лопоче,
Шле привіт у блакить вишинам.
Морозенко пристав на поляні,
В шум заслухавсь. Кричать гайдуки,
— „Гей ,скоріше вперед! Сонце встане”...
І женуть узберіжжям стрімким.
Гей, скоріш! Гей, скоріш, Морозенку!
Синь гаїв і лугів — це лиш сон,
Давня мрія — це лиш витребеньки, —
Не для тебе вже співи сосон.

Не для тебе, о, ні! — Пролетіло
Наче буря життя все твоє.
Гей, манджай уперед, на могилу!
Там Ярема і кат уже є!
Гострий кіл вже у землю забитий,
Жде тебе. Гей, скоріш! Гей, скоріш!
Бо Ярема, як чорт он сердитий, —
Подивись! У руках його ніж...
Вирве серце твоє він гаряче.
Згаснуть очі блакитні твої.
І вже сонця, ні зір не побачиш...
Лиш співатиме в чорнім гаї
Кожну весну криклива іволга.
Ляже, наче жерливий поліп,
На могилу твою сіра-довга
Ніч віків, і цей клаптик землі...

*

Ось могила уже. І навколо
Далечінь трепетлива, ясна.
Сперлось небо ген там за роздолом,
Де схилилась береза одна.
Де синіють горби Медоборів,
А за ними степи і степи...
А за ними безкраї простори,
А ген море бурхливе кипить...
Ще драгун намовляє й скушає,
Хоче віру приспати тверду,
І Яреми грозу розкриває.
Морозенка до паля ведуть:
— Покорись! Поклонись королеві,
До отчизни своєї вернись!

Будеш пити уста ті вишневі,
Що кохання співали колись!
В неї коси — мов колос той житній —
Очі — серце твоє в них згорить.
...Будеш пестити далеч блакитну,
Здоганяти на волі вітри!..
Не зламаєш його злючим жахом,
Не привабиш приманою втіх,
Вперті кроки останнього шляху
Донесуть в серці думи святі.
Ні, не зломиш його, вражий кате!
— Може чуєш тремкий болю крик?!...
Морозенка на паль вже кінчастий
Посадив твій катюга-різник —
Й не здригнувсь... Чуєш? Пісню Дніпрові
Заспівав! Буде жити! Дивись:
Поки сонце не встане в діброві
Й кров святу не зцілує з трави...
— „Буде смерть!” — Ось Ярема зірвався,
Люттю плюнув катюзі: кінчай!
Вирви серце незламне! Скупайся
Його кровю... Хай чує весь край,
Як Ярема карає! Гей, скоро!”
І зняли Морозенка з кола,
Розірвали жупан синезорий,
І зірвали китайку з чола.
Застигали його сині очі
І дивилися в заграву дня —
І дивились на Сиве Розточчя,
Де світанок і місяць конав.

— „Вже кінець! Вже умер пан сенатор” —
Засміявся Ярема-князець,
Загорнувся в атласні гранати,
Витер шаблю в срібlistий рубець,
Поклепав по плечі ката-драба,
Гордо чоло підніс угору
І ускочив в стремена араба
Й почвалав навпростець до яру.

— „...Він живе! Він живе, князю лютий —
Закричав хтось з ряду гайдуків —
Чуєш, дзвонять заржавлені пута?
Він живе й буде жити віки! .
Бачиш: руку підняв і останній
Шле привіт рідним нивам-братам,
А за кров його чисту і рани
Ти одвіт сам даси! Це затям!
Гей, вернись! І мене зарубаєш!
Морозенко брат кровній — мій друг:
Разом снили про даль ми безкраю,
Разом нас пригортав Батько луг...
Разом з ним я загинути хочу.
Ось плюю я в обличчя твоє,
Юда ти! Закінчи вже свій злочин —
Четвертуй! Вирви серце й моє!..”
Ось і кров молоду гайдукову
Пе холодна земля. Вже й заснув
Він на склоні квітчастім, шовковім,
Як лиш списа цілунком діткнув.
Піднялося вже сонце за гаєм
Рубінове, гаряче, як кров —

Морозенкові очі ще сяють,
Ожива його серце ще знов,
І шепочуть молитву криваву
Його зранені катом уста.
За Дніпро, за Богданову славу,
Блискавиці майбутніх повстань.
Чуєш, чуєш, Яремо проклятий?
Чом дрижиш? Геть іди! Утікай
Звідси геть! Бо свята є земля та,
Де скропилася кров козака...
Геть! геть, зраднику віри своєї!
Цього місця гріхом не скверни.
Тут любов поєдналась з землею! —
Геть! Ось вмер Морозенко. Хай снить —
Шумом синіх топіль, бурі ревом,
Співом гостро-змійстих мечів
Про нові снить заграви вогневі
І той день, що повстане з вогнів!

К і н е ц ь .

